

Павлик, Н. П. (2018e). Логіко-структурна матриця організації неформальної освіти у процесі професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Серія: Педагогічні науки, 8(322), Ч.2, 89-96.

УДК 378.147:364

Н.П. Павлик

ЛОГІКО-СТРУКТУРНА МАТРИЦЯ ОРГАНІЗАЦІЇ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

Проблема професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів сьогодні характеризується пошуком інструментів для вирішення низки нагальних потреб: зростання вимог до якості професійної підготовки та формування професійної компетентності майбутніх фахівців; упровадження системних змін у змісті, формах і видах навчальної діяльності; забезпечення підходів освіти впродовж життя й використання ресурсів неформальної освіти. Одним із дієвих інструментів планування змін у соціально-проектній діяльності є логіко-структурний підхід, застосування якого у контексті педагогіки вищої школи дозволить забезпечити відповідність очікуваних результатів поставленим цілям.

Проаналізована методична література щодо застосування логіко-структурного підходу (Л. Бобров і І. Медянкін, 2009, С. Готін і В. Калоша, 2007, О. Кустовська, 2005, Н. Нікітіна, 2003, А. Чемерис, 2012) дозволили нам визначити етапи логіко-структурного аналізу у контексті професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів та побудувати проблемний і цільовий компоненти процесу перетворень. Водночас, логіко-структурна матриця як результативний елемент застосування логіко-структурного підходу, що дозволяє системно представити логіку запропонованих змін з організації неформальної освіти майбутніх соціальних педагогів, ще не була предметом окремого дослідження.

Тому цілями статті є розкрити зміст організації неформальної освіти майбутніх соціальних педагогів; охарактеризувати логіку спроектованої перетворювальної діяльності з упровадження неформальної освіти у процес професійної підготовки; представити логіко-структурну матрицю запланованих змін.

Логіко-структурний підхід відображає методику планування, виконання й оцінки соціальних програм і проектів засобами аналізу проблем, завдань, стратегії та побудову логіко-структурної матриці [1]. Цей підхід є інструментом для планування й впровадження

різноманітних інноваційних процесів з метою визначення рівнів релевантності, реалістичності та стійкості їх упровадження [2].

До основних переваг логіко-структурного підходу як технології вирішення соціальних проблем та управління соціально-педагогічними проектами віднесено: чітке визначення цілей, завдань та змісту перетворюючої діяльності; різносторонній аналіз соціальної проблеми та наслідків її вирішення; визначення та застосування системи кількісних і якісних показників перетворювальної діяльності; чіткий розподіл обов'язків та відповідальні учасників і виконавців завдань; виявлення ключових елементів діяльності та встановлення зв'язку між ними; перенесення уваги при оцінці діяльності з питання «Хто винуватий?» на питання «Який найбільш реалістичний курс подальшої діяльності?» [3].

Означені елементи є визначальними для різних підходів і стратегій оцінки якості результатів перетворювальної діяльності.

Так, підготовка до планування інноваційної освітньої діяльності, на думку О. Жосана [4, с. 16], передбачає вибір стратегії розвитку, у якому автор виділяє 6 етапів: проблемний аналіз стану; формування концепції, розробка основних напрямів і задач інноваційної діяльності; формування цілей; побудова плану дій, експертиза програми. Тобто, означені стратегічні напрями упровадження інноваційної освітньої діяльності співвідносяться з етапами логіко-структурного аналізу.

Означені етапи дублюються у експертній роботі МіО [5, с. 42]: 1) опис проблеми, її актуальності та причин виникнення; 2) аналіз цільової аудиторії, її зацікавлених осіб та бенефіціарів; 3) формування мети і завдань перетворювальної діяльності; 4) продукти діяльності як матеріальні й інтелектуальні цінності, спродуковані для цільової категорії; 5) безпосередні та соціальні результати як зміни, що відбулися або відбудуться.

При формулюванні мети і завдань перетворювальної діяльності провідною вимогою виступає опис передбачуваного результату, що піддається оцінюванню й співвіднесенню завдань із методами реалізації. Опис очікуваних результатів здійснюється через формування системи показників (індикаторів).

Показники розрізняють:

- залежно від характеру емпіричних даних: кількісні (числа, коефіцієнти, відсоткові значення, середні бали і т.д.), якісні (описи, судження, ставлення, сприйняття, тощо);

- залежно від пролонгованості в часі: безпосередні (відстежуються у процесі діяльності); соціального результату (одержані по закінченню діяльності); соціального впливу (довгострокові).

Різниця між показниками та індикаторами оцінювання полягає у часових межах застосування; тобто, показники відображають інформацію про наявний і бажаний стан об'єкта, в той час як індикатори є результатами вже проведених вимірів зміни стану об'єкта.

Означені інструменти планування, організації й реалізації цілеспрямованих соціальних змін подібні, оскільки створюються відповідно теорії змін, що передбачає характеристику причинно-наслідкових зв'язків між запланованими діями й бажаними результатами та обґрунтування релевантності вибору інструментів і методів досягнення очікуваних результатів [6].

Це зумовлює застосування логіко-структурної матриці для візуалізації системного взаємозв'язку усіх чинників ефективності діяльності – місії, цілей, завдань, очікуваних результатів, заходів, показників, методів верифікації та можливих ризиків.

Проведений аналіз проблеми недостатнього рівня професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів в умовах ЗВО дозволив нам визначити причинно-наслідкові зв'язки між факторами, що впливають на проблему й розробити мету, перспективні цілі, результати та заходи, спрямовані на подолання визначеної центральної проблеми.

Відповідно, нами була спроектована логіко-структурна матриця, що відображає основні елементи моделювання результатів професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів у контексті неформальної освіти. Відповідно до методології логіко-структурного підходу у матриці відтворюється модель організації перетворювальної соціально-педагогічної діяльності з організації неформальної освіти, оскільки основною метою її створення є розробка стратегії цілеспрямованого дослідницького втручання для підвищення результативності та оптимізації соціальних процесів [7].

Власне методика моделювання логіко-структурної матриці здійснюється через забезпечення вертикальних і горизонтальних взаємозв'язків таблиці 1, у якій стовпчик 1 відображає логіку спроектованих перетворень від загальної мети через конкретні завдання, дії, заходи до очікуваних результатів; стовпчик 2 характеризує якісні та кількісні показники оцінювання ефективності запропонованої діяльності; стовпчик 3 відображає методи та діагностичний інструментарій збору емпіричних даних дослідження для виявлення його результативності; стовпчик 4 відтворює прогнозовані припущення щодо потенційних труднощів і ускладнень реалізації формувального етапу експерименту для забезпечення можливостей їх корекції або усунення. Створення логіко-структурної матриці дозволяє обґрунтувати виконання соціально-перетворювальної діяльності через забезпечення причинно-наслідкових зв'язків [8].

Таблиця 1.

Проектування логіко-структурної матриці організації неформальної освіти у процесі професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів

Етапи	1. Логіка діяльності	2. Показники оцінки	3. Джерела перевірки	4. Припущення
Загаль	Підвищити	Рівень і характер	Педагогічні	Рівень

<i>на мета</i>	рівень професійної компетентності майбутніх соціальних педагогів	сформованості ціннісно-мотиваційного, афективно-чуттєвого, когнітивно-гносеологічного та практично-діяльнісного компонентів професійної компетентності	й експеримент із упровадження науково-методичного інструментарію організації неформальної освіти	професійної компетентності майбутніх соціальних педагогів залежить від організації неформальної освіти
<i>Конкретні завдання</i>	<p>З₁: Реалізувати врахування інтересів, потреб, запитів, мотивів молоді у оволодінні професією</p> <p>З₂: Створити сприятливий соціально-психологічний клімат додаткової неформальної освіти майбутніх соціальних педагогів</p> <p>З₃: Упровадити науково-методичний інструментарій організації неформальної освіти, спрямований на оволодіння майбутніми фахівцями соціально-педагогічними функціями</p> <p>З₄: Забезпечити доступ молоді до актуальних неформальних освітніх курсів й інших видів активності</p>	<p>П₁: Зростання свідомої внутрішньої мотивації студентів до професійного навчання та побудови кар'єри (якісний показник)</p> <p>П₂: Задоволеність молоді процесом професійного навчання та можливостями неформальної освіти (якісний показник)</p> <p>П₃: Опублікований й апробований науково-методичний інструментарій організації неформальної освіти (кількісний показник)</p> <p>П₄: Кількість альтернативних професійних, освітніх, соціальних активностей у сфері неформальної освіти (кількісний показник)</p>	<p>Поточні дослідження</p> <p>Анкетування, тестування, фокус-опитування студентів та експертів</p> <p>Наукові та методичні публікації</p> <p>Спостереження, рефлексія</p> <p>Збір досвіду</p>	<p>В основі соціально значущого ефекту неформальної освіти лежить сприятливий клімат навчання, забезпечений дотриманням психолого-педагогічних підходів і методичних вимог до форм, методів, технологій, технік неформальної освіти</p>
<i>Дії та заходи</i>	Д ₁ : Побудова індивідуальної траєкторії навчання	<i>Засоби:</i> Авторський науково-методичний інструментарій	<i>Ресурси:</i> Експериментальна база дослідницьк	Існують люди та організації, зацікавлені у підвищенні

	<p>майбутніх соціальних педагогів із урахуванням особистих інтересів і мотивів молоді</p> <p>Д₂: Упровадження полілогічних, комунікативних, діяльнісних форм і методів неформального навчання</p> <p>Д₃: Розробка науково-методичного інструментарію організації неформальної освіти</p> <p>Д₄: Створення системи додаткової неформальної освіти майбутніх соціальних педагогів</p>	<p>організації неформальної освіти – навчальний посібник «Теорія і практика організації неформальної освіти молоді», методичний дайджест «Форми та методи неформальної освіти», журнал «Неформальна освіта: кращі практики і проекти»</p> <p>Фахові майстерні «Випускники – студентам»</p> <p>Студентські портфоліо із врахуванням досвіду виконання функцій соціально-педагогічної діяльності</p>	<p>ої роботи</p> <p>Мережа соціального партнерства й наукового співробітництва</p> <p>Громадські об'єднання та неурядові організації</p> <p>Кращі практики і проекти неформального навчання молоді</p>	<p>результативності професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів, готові до обміну досвідом, реалізації експериментальних дій, побудови мережі</p>
<p><i>Результати</i></p>	<p>Р₁: Організована соціально-педагогічна діяльність із вивчення та врахування цінностей, мотивів, потреб студентської молоді</p> <p>Р₂: Забезпечення полілогічної, альтернативної, антиопресивної, толерантної до іншості атмосфери навчання</p> <p>Р₃: Апробований науково-методичний інструментарій організації неформальної освіти</p>	<p>Рівень професійної компетентності майбутніх соціальних педагогів</p>	<p>Результати діагностики констатувального та формувального етапів експерименту</p> <p>Друковані матеріали із проблеми організації неформальної освіти у соціальній сфері</p> <p>Наявність апробованих практик, проектів, заходів організації неформальної освіти</p>	<p>Підтверджена загальна та часткові гіпотези експериментальної роботи</p>

	Р ₄ : Упроваджена система додаткових освітніх і соціальних активностей майбутніх фахівців для набуття ними професійного досвіду			
--	--	--	--	--

Представлена у табл. 1. логіко-структурна матриця організації неформальної освіти у процесі професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів реалізує системний підхід до планування соціально-перетворюючої діяльності, виробляє алгоритм досягнення поставлених дослідницьких цілей, є основою розробки авторської концепції впровадження неформальної освіти у процес професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів. Тобто, спроектована матриця є узагальненою логічною формою представлення концепції формувальної діяльності, оскільки демонструє логіку спроектованих змін, інструменти реалізації й оцінки, а також потенційні обмеження результативності.

Представлений у роботі логіко-структурний процес доцільно використовувати у процесі професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів в різних напрямках, а саме: при вивченні курсу «Методологія соціально-педагогічних досліджень», при розробці соціальних проектів і програм, при розробці навчально-методичного інструментарію до дисциплін, при плануванні виховної та управлінської діяльності на факультеті та у ЗВО.

Перспективи подальших досліджень убачаємо у впровадженні спроектованих у логіко-структурній матриці елементів діяльності з організації неформальної освіти у процес професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів задля перевірки ефективності впливу.

Список використаної літератури

1. Пособие Темпус. Целенаправленная разработка и менеджмент проектов. European Training Foundation – ITAD – European Commission [Электронный ресурс]. – 2002. – Режим доступа к ресурсу: <http://www.etf.eu.int>. **2. Павлик Н. П.** Логіко-структурний аналіз проблеми якісної професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів / Н.П. Павлик // Освіта та педагогічна наука. – 2012. – № 2 (151). – С. 69-74. **3. Позняков В. В.** Логико-структурный подход в Управлении проектами [Электронный ресурс] / В. В. Позняков. – Режим доступа к ресурсу: ITeam.ru. **4. Жосан О. Е.** Педагогічний експеримент : навч.-метод. посіб. / [Укл. О. Е. Жосан]. – Кіровоград : Видавництво КОШПО імені Василя Сухомлинського, 2008. – 72 с. **5. Пильгун Л.** Планування МіО / Лариса Пильгун // Моніторинг і оцінювання: Заради чого? Яким

чином? З яким результатом? : Навчальний посібник. / [авт. кол.]. – К. : МБФ «Альянс громадського здоров'я», 2018. – 178 с. **6. Теория изменений**: общие рекомендации к применению (из опыта БДФ «Виктория»). [Электронный ресурс]. – Режим доступа к ресурсу : http://victoriacf.ru/wp-content/uploads/2014/04/Theory_Of_Changes.pdf.

7. Готин С. В. Логико-структурный подход и его применение для анализа и планирования деятельности / С. В. Готин, В. П. Калоша. – М. : ООО «Вариант», 2007. – 118 с. **8. Чемерис А.** Розроблення та управління проектами у публічній сфері: європейський вимір для України. Практичний посібник / Чемерис А.; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». – К. : ТОВ «Софія-А». – 2012. – 80 с.

Павлик Н. П. Логико-структурна матриця організації неформальної освіти у процесі професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів

У статті представлено результати застосування логико-структурного підходу для планування стратегії організації неформальної освіти у процесі професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів. Логико-структурний підхід у плануванні перетворювальної педагогічної діяльності характеризується технологічністю процесу контролю якості та є інструментом забезпечення релевантності, реалістичності й стійкості очікуваних результатів. На основі логико-структурного аналізу проблеми професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів у статті спроектована логико-структурна матриця, яка відображає основні елементи моделювання результатів упровадження неформальної освіти. Логико-структурна матриця ілюструє логіку перетворень від загальної мети через конкретні завдання, дії, заходи до очікуваних результатів; характеризує якісні та кількісні показники оцінювання ефективності запропонованої діяльності; відображає методи та діагностичний інструментарій збору емпіричних даних дослідження для виявлення його результативності; відтворює прогнозовані припущення щодо потенційних труднощів і ускладнень реалізації формувального етапу експерименту для забезпечення можливостей їх корекції або усунення.

Ключові слова: логико-структурний аналіз, логико-структурна матриця, неформальна освіта, організація неформальної освіти, професійна підготовка, майбутні соціальні педагоги.

Павлик Н. П. Логико-структурная матрица организации неформального образования в процессе профессиональной подготовки будущих социальных педагогов

В статье представлены результаты логико-структурного подхода к планированию стратегии организации неформального образования в процессе профессиональной подготовки будущих социальных педагогов. Логико-структурный подход в планировании преобразующей

педагогической деятельности характеризуется технологичностью процесса контроля качества и является инструментом обеспечения релевантности, реалистичности и стойкости ожидаемых результатов. На основании логико-структурного анализа проблемы профессиональной подготовки будущих социальных педагогов в статье спроектирована логико-структурная матрица, отражающая основные элементы моделирования результатов внедрения неформального образования. Логико-структурная матрица иллюстрирует логику преобразований от общей цели через конкретные задачи, действия, мероприятия к ожидаемым результатам; характеризует количественные и качественные показатели оценки эффективности предложенной деятельности; отражает методы и диагностический инструментарий сбора эмпирических данных исследования для выявления его результативности; воссоздает прогнозируемые гипотезы касательно потенциальных трудностей и сложностей реализации формирующего этапа эксперимента для обеспечения возможности их коррекции либо устранения.

Ключевые слова: логико-структурный анализ, логико-структурная матрица, неформальное образование, организация неформального образования, профессиональная подготовка, будущие социальные педагоги.

Pavlyk N. P. Logical-structural matrix of organization the non-formal education in the process of future social pedagogues' professional training

The article presents the results of the application the logical-structural approach for planning the strategy of organizing non-formal education in the process of future social pedagogues' professional training. The logical-structural approach in the planning of transformative pedagogical activity is characterized by the technological capacity of the quality control process and is a tool for ensuring the relevance, feasibility and sustainability of the expected results. Based on the logical-structural analysis of the problem of future social pedagogues' training, in the article the logical-structural matrix is designed, which reflects the main elements of modeling the results of implementing the non-formal education. The methodology for modeling the logical-structural matrix was based on providing vertical and horizontal interconnections. The designed logical-structural matrix illustrates the logic of the planned transformations from the general goal through specific tasks, actions, measures to the expected results; characterizes qualitative and quantitative indicators of the evaluation the effectiveness of the proposed activity; reflects the methods and diagnostic tools for collecting empirical research data to determine its effectiveness; reproduces projected assumptions connected with the potential difficulties and complications of the implementation the molding stage of the experiment to provide opportunities for their correction or elimination. The main goal of organizing the non-formal

education of future social pedagogues is to increase the level of their professional competence. Expected results from the organization of non-formal education are: organized socio-pedagogical activity on studying and taking into account the values, motives, needs of students; provision of a polygonal, alternative, anti-oppressive, tolerant atmosphere of learning; proven scientific and methodical tools for organizing the non-formal education; the system of additional educational and social activities of future specialists for gaining their professional experience is introduced.

Key words: logical-structural analysis, logical-structural matrix, non-formal education, organization of non-formal education, professional training, future social pedagogues.